

ҲАВО ЙЎЛЛАРИ ТРАНСПОРТИДА АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ҲАРБИЙ ТАШИШЛАР

Воҳиджон Эркинович Шаҳобидинов

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети
ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази катта ўқитувчиси,
резервдаги подполковник
e-mail: voso uz71@gmail.com
телефон: +99897 740-10-57

АННОТАЦИЯ

Ушбу тадқиқот жараёнида ҳаво йўллари транспорти ва уларда амалга ошириладиган ҳарбий ташишларнинг структураси ёритиб берилди. Ҳаво транспортлари орқали ташиш жараёнида самолётлар ва вертолётлар доимий ёки вақтинчалик ҳаво йўналишлари бўйича парвоз қилади. Бундай парвозларнинг моҳияти беқиёсдир.

***Kalit so'zlar:** "Ўзбекистон ҳаво йўллари", Ҳаво транспортлари ҳаво йўллари, аэропортлар ва аэродромлар,*

АННОТАЦИЯ

В ходе данного исследования была освещена структура авиaperевозок и военных перевозок, осуществляемых в них. При перевозке воздушным транспортом самолеты и вертолеты летают по постоянным или временным маршрутам. Суть таких полетов несравненна.

***Ключевые слова:** «Ўзбекистон ҳаво йўллари», авиатранспортные авиакомпани, аэропорты и аэродромы.*

ABSTRACT

In the course of this study, the structure of air transport and military transport carried out in them was covered. During transportation by air, planes and helicopters fly on permanent or temporary routes. The essence of such flights is incomparable.

***Keywords:** "Uzbekistan Airways", Air Transport Airlines, airports and airfields.*

КИРИШ

Ҳаво транспорти – юқори манёврликка эга бўлган ҳамда қўшинларни ва юкларни исталган йўналишлар ва олис масофаларга тезкор ташиш вазифаларини бажаришга қодир фуқаро ва ҳарбий-транспорт авиацияси ҳаво кемалари билан амалга оширилувчи энг тез транспорт тури.

Ҳаво транспортлари орқали ташиш жараёнида самолётлар ва вертолётлар доимий ёки вақтинчалик ҳаво йўналишлари бўйича парвоз қилади. Белгиланган жойга қараб доимий ҳаво линиялари магистрал, маҳаллий ва халқаро бўлинмаларга бўлинади. Доимий ҳаво йўналишининг асосий элементлари ҳаво йўллари, аэропортлар ва аэродромлар ҳисобланади.

1. Ҳаво трасса (йўл) лари – Ҳаво йўли ер юзасидаги икки ва ундан ортик нуқталар ўртасида мунтазам қатновлар амалга ошириладиган, аэродромлар, ер радио ускуналари ва метеорологик хизматлар билан таъминланган белгиланган ҳаво ҳудуди. Баъзи ҳолларда, рейсларлар бошқа йўл йўналишларида амалга оширилиши мумкин. Ҳаво йўлининг кенлиги 20 км га белгиланган. Ҳаво йўлакларидан ўтишда уни 6 км га камайтириш мумкин.

Ҳаво трасса (йўл)лари ҳаво космик сифатида белгиланиб махсус парвоз режими билан жойларда самолёт парвоз учун мўлжалланган (радар жиҳатидан қарама-қарши) парвоз баландлиги аниқ кўриниб турган белгилари билан юқорида белгиланган ерда бир йўлланмали манзил. Самолёт ва вертолётлар ҳаракати назоратини таъминлаш учун Ўзбекистон Республикаси ҳудуди устидан ҳаво йўллари ҳарбий округларнинг парвоз назорати кўмондонлиги ёки фуқаро авиацияси туман диспетчерлик хизматидан бошқариладиган ҳудудларга бўлинади.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Ҳар бир диспетчер ўз ҳудудидаги самолёт (вертолёт) ҳаракатини назорат қилиши шарт ва самолёт (вертолёт) тегишли чизикдан ўтганига ишонч ҳосил қилганидан сўнггина уни тугатиши мумкин ва кема командири ушбу линиянинг ўтиши ҳақида хабар берганлиги алоҳида аҳамиятга эга. Самолётда ҳаракатланиш ва транспорт назоратини таъминлаш учун ҳаво йўллари махсус воситалар билан жиҳозланган бўлиб, уларга қуйидагилар киради: навигация тизимлари, ҳаво ҳаракатини бошқариш тизимлари, турли алоқа воситалари, ёритиш ускуналари ва метеорологик кузатувлар воситалари. Самолётларнинг ҳавода бир-бири билан ва ер тўсиқлари билан тўқнашининг олдини олиш мақсадида ажратиш тизими ўрнатилади. Самолёт (вертолёт)ларни бир-биридан хавфсиз масофаларда ва ер тўсиқларига нисбатан парвоз қилишда тақсимлашдан иборат ва баландлик бўйича, вақт бўйича ажратишни ўз ичига олади.

Баландлик ажратиш авиация учун Ўзбекистон Республикаси ҳаво ҳудудида парвоз асосий қоидаларига мувофиқ, парвоз шароитлари ва йўналиши қараб, вертикал, турли баландликларда самолёт дисперсияси иборат.

Самолёт (вертолёт) ларни горизонтал текисликда энг кам масофа (вақт оралиғи) учун тарқатиш учун вақт ажратиш зарур. Шу йўналишдаги бир хил баландликларда самолёт (вертолёт) ларни кузатишда, бошқа самолётлар эгаллаган ешелонни кесиб ўтишда ёки бир хил баландликда маршрутларни кесиб ўтишда фойдаланилади.

Бир хил сатҳда маршрут бўйлаб учганда бир хил тезликка эга бўлган самолётлар орасидаги минимал интервали камида **10 минут** бўлиши керак. Ҳаво йўлининг асосий аэродромлари фуқаро авиацияси аэродромлари ҳисобланади. Ҳаво трассалари ва маҳаллий ҳаво йўллари ҳаво транспорти қатновини хавфсиз ташкил қилиш талабларига жавоб берагина ишга туширилишига рухсат берилади.

Ҳаво трассалари ва маҳаллий ҳаво йўлларида фойдаланишга Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомда белгиланган тартибда ижозат этилади.

2.Аэропорт – ҳаво кемаларини қабул қилиш ва жўнатишга, ҳаво транспортида ташишга хизмат кўрсатишга мўлжалланган ва шу мақсадларда аэродром, аэровокзал, бошқа иншоотлар, шунингдек зарур қурилмаларга эга бўлган иншоотлар мажмуасидир.

Аэропорт фуқаро авиацияси вазирлигининг йўловчиларни, багажларни, юк ва почтани мунтазам қабул қилувчи ва жўнатувчи, рейсларни ташкил этувчи ва сақловчи, шунингдек, самолётларга техник хизмат кўрсатиш, юклаш (тушириш) ва тўхташ жойини таъминловчи корхонасидир.

Аэропортда ҳаво транспортида жойлашган доимий аэродром, аэровокзал ва хизмат кўрсатиш ва техник бинолар мавжуд бўлиб, ҳаво транспортини таъминлаш учун барча зарур воситалар билан жиҳозланган. Аэропортлар марказий, таянч ва оралик (автомобил йўли) аэропортлардир.

Ҳар бир аэропортнинг асосий элементи аэродром ҳисобланади.

3.Аэродром – самолётларни учуришга махсус тайёрланган комплексга эга ер шаҳобчаси, тузилмалари ва жиҳозлари, қўниш, жойлаштириш ва техник хизмат кўрсатиш аэродромнинг асосий элементи ҳисобланади.

Қуруқликдаги ёки сув сатҳидаги махсус жиҳозланган, ҳаво кемаларининг келиб қўниши, жўнаши ва шу сатҳ бўйлаб ҳаракатланиши учун тўлиқ ёки

қисман мўлжалланган участка унда жойлашган бинолар, иншоотлар ҳамда анжомлари билан бирга аэродром деб эътироф этилади.

Аэродромни ишга туширишга рухсат бериш ва фойдаланиш жараёни

Ўзбекистон Республикасининг, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига асосан ўзга давлатнинг муайян аэродромга мулк ҳуқуқи асосида (аэродром эгаси), ижара шартномасига биноан ёки Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа асосларга кўра тегишли бўлган ҳамда аэродромнинг мувофиқлик сертификатига эга бўлган юридик шахси ёки фуқароси шу **аэродромнинг эксплуатанти** деб эътироф этилади.

Аэродромни ишга туширишга рухсат бериш

Фойдаланишга яроқлилиқ нормаларига ва ҳаво кемалари парвозларининг хавфсизлигини таъминлаш талабларига мувофиқ бўлса, аэродромдан фойдаланишга йўл қўйилади. Давлат, фуқаро авиацияси ва экспериментал авиацияга мўлжалланган аэродромлар мажбурий суратда сертификатланиши шарт.

Аэродромларнинг, шунингдек улардаги асбоб-ускуналарнинг фойдаланишга яроқлилиги нормалари ва уларни сертификатлаштириш тартиби:

фуқаро аэродромлари, экспериментал авиация аэродромлари ва ҳамкорликда фойдаланиш (жойлашиш) аэродромлари учун — Ўзбекистон Республикасининг Авиация маъмурияти томонидан;

давлат авиацияси аэродромлари учун — Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан амалга оширилади. Аэродром эксплуатантига аэродромнинг бутун хизмат кўрсатиш муддати давомида аэродромнинг мувофиқлик сертификати олиш учун белгиланган талабларга жавоб беришини таъминлаш вазифаси юклатилади.

Аэродромларни рўйхатга олиш

Фуқаро авиацияси аэродромлари ва экспериментал авиация аэродромлари Ўзбекистон Республикасининг Фуқаро авиацияси аэродромлари давлат реестрида қайд этилиши лозим. Давлат аэродромлари Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигида рўйхатдан ўтказилиши лозим.

Аэродром реестрга киритилганидан сўнг эксплуатантга аэродром рўйхатга олингани тўғрисида гувоҳнома берилади. Аэродромларни рўйхатдан ўтказиш ва улар рўйхатга олингани тўғрисида гувоҳнома бериш тартиби:

фуқаро авиацияси аэродромлари ва экспериментал авиация аэродромлари учун — Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти томонидан;

давлат аэродромлари учун — Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиланади.

Ҳамкорликда фойдаланиш (жойлашиш) аэродроми

Фуқаро авиацияси ёки экспериментал авиациянинг ҳаво кемалари жойлашиш ҳуқуқсиз парвозларни амалга оширадиган давлат авиацияси аэродроми ҳамкорликда фойдаланиш аэродроми деб эътироф этилади. Бундан ташқари турли идоралар тасарруфида бўлган ҳаво кемалари жойлашадиган фуқаро авиацияси, давлат авиацияси ёки экспериментал авиация аэродроми ҳамкорликда жойлашиш аэродроми деб эътироф этилади.

Аэродромлардан самовий ҳудуддан фойдаланувчиларнинг турли тоифалари ҳамкорликда фойдаланиши (жойлашиши) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгиладиган тартибда амалга оширилади.

Аэропорт билан, аҳоли манзилгоҳлари орасида транспорт қатнови ва алоқа

Йўловчилар ташиш эҳтиёжини таъминлаш учун аэропортлар билан яқин шаҳарлар ва аҳоли манзилгоҳлари ўртасида мунтазам транспорт қатнови йўлга қўйилади. Аэропортларга борадиган йўллар қурилишини, уларни таъмирлашни, ободонлаштиришни ва улардан фойдаланишни, йўловчи ташийдиган транспортнинг бу йўлларда мунтазам қатновини, шунингдек шаҳарлар ва бошқа аҳоли пунктлари билан аэропортлар ўртасида телефон ва бошқа алоқа турларини ҳокимият маҳаллий органлари таъминлайдилар.

Аэродромларни тугатиш

Аэродромларни тугатиш, шу жумладан бошқа жойга кўчириш мақсадида тугатиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилаган тартибда амалга оширилади.

Қўшинларни ҳаво орқали ташиш ўз ичига олади:

- қўшинларни ташишга тайёрлаш;
- қўшинларни юклаш, ташиш ва тушириш;
- ташиладиган қўшинларни таъминлаш.

Ҳарбий қисм (бўлинма, жамоа)ни ҳаво орқали ташиш муваффақияти транспорт юқори ташкилот томонидан эришилади ва ходимларнинг интизоми, тўғри ва тез юкланиш қобилияти самолёт ичига ускуналар ва қурол, шунингдек тартибини билиш ва ташиш қоидалари. Бундан ташқари, буюртма қайси транспортни белгилайди авиация бўлинмалари ва қандай таркибда ажратилади ташиш учун.

Айёрлик ишлатиш мақсадида, транспортнинг қўниш аэродромлари ва парвоз йўл хабар қилиниши мумкин эмас. Ҳарбий-транспорт авиацияси воситасида ташиладиган ҳарбий қисм штаби ҳар бир ҳаво кемаси учун алоҳида ҳаво кемасида ташиладиган ҳарбий команда шахсий таркибининг рўйхати ва ҳаво кемасида ташиладиган юк рўйхатини уч нусхада расмийлаштиради. Ушбу рўйхатларнинг биттадан нусхаси шахсий таркиб (юк) ҳаво транспортига жойлашаётган (ортилаётган) ҳарбий аэродром диспетчери (аэропортнинг ташиш тадбирлари хизмати) ёки аэропорт ҳарбий комендантига, бир нусхаси ҳаво кемаси командирига топширилади, бир нусхаси эса ҳарбий команда бошлиғи ихтиёрида қолади. Ҳарбий команда жўнатадиган ҳарбий қисм, ушбу ҳарбий команданинг ҳаво транспортига чиқиб жойлашиш аэродромига ўз вақтида етиб келишини таъминлаши шарт бўлиб, зарурат туғилганида ва авиаташувчининг талабига биноан, йирик ўлчамли оғир юкларни маҳкамлаш учун қўшимча маҳкамлаш воситаларини тақдим этиши лозим.

Ҳарбий командалар ҳаво транспортига чиқиб жойлашиши (ундан тушиши) учун ҳар бир ҳарбий қисмга (бўлинмага) ҳаво транспортига чиқиб жойлашиш (ундан тушиш) аэродроми (майдони) тайинланади. Ҳаво транспортига чиқиб жойлашиш аэродроми имкон қадар ташиладиган ҳарбий командалар жамланган (доимий жойлашган) ҳудудларга яқин жойда, ҳаво транспортдан тушиш аэродроми эса янги жамланиш ҳудуди ёки жанговар вазифа бажариладиган жоиз ҳудудга яқин жойда танланади. Ҳаво кемасига чиқиб жойлашиш тадбирлари бошлангунга қадар ташиладиган ҳарбий қисмлар (бўлинмалар) кутиш ҳудудига жойлашади.

Ҳарбий-транспорт авиациясида ташишларни ташкиллаштириш учун ҳарбий аэродромлар, “Uzbekistan Airways” АЖ ва “Uzbekistan Airports” АЖ га тегишли бўлган аэропортлар ҳамда бошқа вазирлик ва идораларнинг тасарруфида бўлган фуқаро аэродромларидан уларнинг эгалари билан келишилган ҳолда фойдаланилади.

Юк ҳаво кемасига ортилиши ёки кемадан туширилиши учун ҳарбий қисм (юк жўнатаётган, юк қабул қилаётган томон) юк ортиш-тушириш командаси аэродромга ўз вақтида етиб боришини таъминлаши лозим. Юкни ҳаво кемасининг юк жойлаш кабинасига (юк бўлмасига) ортиш тадбирлари ҳаво кемасидан фойдаланиш бўйича йўриқнома ва қўлланма, ҚА ХМТнинг алоҳида намуналарини ҳаво транспорти воситасида ташишга доир йўриқнома ҳамда ҳаво транспорти воситасида хавфли юк ташиш қоидаларида баён этилган талабларга мувофиқ амалга оширилади.

Юк ташиш тадбирлари “Uzbekistan Airways” АЖ ва “Uzbekistan Airports” АЖ нинг авиакомпанияларига қарашли самолётлар воситасида амалга ошириладиган бўлса, юкни ҳаво кемасига ортиш ва маҳкамлаш масалалари, ушбу авиакомпаниялар томонидан жорий этилган қоидаларга мувофиқ ҳал этилади.

Ҳаво кемасини марказлаш амаллари “Uzbekistan Airways” АЖ ва “Uzbekistan Airports” АЖ авиакомпаниясининг махсус тайёргарликдан ўтган ходимлари томонидан бажарилади.

Ҳарбий-транспорт авиациясида ҳарбий ташишларнинг муҳимлиги, шошилиничилиги, иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқлиги ва бошқа, анча арзонроқ транспорт турларини қўллаш имкониятларини ҳисобга олган ҳолда транспорт ҳаво кемаларнинг ҳар хил турлари учун белгиланган йиллик учиш соатлари нормалари ва ажратилган авиация ёқилғиси лимитидан келиб чиқиб амалга оширилади.

Ҳарбий ташишларни ташкиллаштириш мобайнида юкларни ортиш (тушириш) учун асосий ва захира аэродромлар билан бир қаторда ҳаво кемаларини ёқилғи билан охиригача тўлдириш бўйича ишлар ҳам белгиланади. Ушбу аэродромларда авиация ёқилғисининг керакли захиралари яратилади, ташишлар даврида эса ҳаво кемалари парвозларининг аэродром-техник, муҳандислик-авиацион ва радиотехника таъминлаш воситалари шай ҳолатда сақланади. Шахсий таркиб ҳаво кемасининг режалаштирилган парвози вақтидан 1 соат олдин аэродромга етиб келишини, кичик ўлчамли юклар 2 соатдан кечиктирилмай, йирик ҳажмли юклар эса 3 соатдан кечиктирилмай олиб келинишини таъминлаш лозим. Команда бошлиқларида (гуруҳлар катталарида) ташилаётган йўловчиларнинг рўйхати 3 нусхада, юкни жўнатиш учун масъул шахсларда эса ташилаётган юкларнинг рўйхати 3 нусхада бўлиши шарт. Бунда ушбу рўйхатлар ҳарбий қисм командири томонидан имзоланган ва гербли муҳр билан тасдиқланган бўлиши керак. Рўйхатларнинг биринчи нусхаси экипаж командирига, иккинчи нусхаси аэродромнинг авиация диспетчерига берилади, учинчи нусхаси эса команда бошлиғи (гуруҳ каттаси) ёки юк жўнатувчида қолади. Ҳар бир йўловчи ҳаво кемасида учганда ўзи билан 30 килограммгача, вертолётда учганда эса 10 килограммгача шахсий багаж олиши мумкин. Учиш давомида шахсий таркиб, эгаллаб турган лавозими ва ҳарбий унвонидан қатъий назар, ҳаво кемасида ўзини тутиш қоидалари бўйича экипаж командирининг кўрсатмалари ва ташиш давомида тақиқловчи талабларни бажаришга мажбурдир. Ташилаётган шахсий таркиб ҳаво

кемасининг умумий юк ортилиши ва оғирлик марказига боғлиқ ҳолда экипажнинг кўрсатмасига кўра жойлаштирилади. Ташилаётган йўловчиларнинг сони ҳаво кемасидаги ўриндиқлар сонидан ошмаслиги зарур. Барча ҳаво кемалари ҳамда аэродромларнинг кўмондонлик-диспетчерлик пунктларида “Ҳаво кемаси бортида йўловчилар ўзини тутиш қоидалари” баён этилган эслатмалар мавжуд.

Аэродромни (майдонни) қўшин ташиш учун тайёрлаш тадбирлари ўз ичига:

ҳарбий техниканинг ҳаво кемасига яқин келиши хавфсиз ва қулай кечиши лозимлигини инобатга олган ҳолда ҳаво кемалари турадиган жой танлаш;

юк ортиш-тушириш ишларини амалга ошириш манфаатларида механизация воситалари билан таъминлаш;

ҳарбий командалар ва ҳарбий техниканинг юк ортиш-тушириш (транспортга чиқиш-тушиш) жойи томон ҳаракатланиш йўналишини кўрсатиш ишларини мужассам этади.

Ҳарбий командалар ҳаво транспортига чиқиб, жойлашиш аэродроми томон катта бошлиқ кўрсатмасига биноан йўлга чиқади.

Ҳарбий команданинг ҳаво кемасига чиқиб, жойлашиши (ундан тушиши) ҳаво кемаси командирининг раҳбарлигида амалга оширилади.

ҚА ҲМТ ҳаво кемасига қуйидаги усуллар қўлланилиб ортилади:

ўзиюрар машиналар ҳаво кемасининг юк жойлаш кабинасига юк ортиш трапи (рампа) орқали юриб киради;

ўзи юра олмайдиган техника ва бошқа турдаги моддий воситалар ҳаво кемасининг махсус юк ортиш жиҳозлари ёки ердаги механизация воситаларидан фойдаланган ҳолда, бундай воситалар бўлмаганда ёхуд улардан фойдаланишнинг имкони йўқлигида эса дастаки ортилади (1-расм).

***1-расм. Юкни ҳаво кемасининг юк жойлаш кабинасига
(юк бўлмасига) ҚА ҲМТ ортиш тадбирлари***

Юкни ҳаво кемасининг юк жойлаш кабинасига (юк бўлмасига) ортиш тадбирлари ҳаво кемасидан фойдаланиш бўйича йўриқнома ва қўлланма, ҚА ҲМТнинг алоҳида намуналарини ҳаво транспорти воситасида ташишга доир йўриқнома ҳамда ҳаво транспорти воситасида хавфли юк ташиш қоидаларида баён этилган талабларга мувофиқ амалга оширилади.

Юк ташиш тадбирлари фуқаро авиацияси “Uzbekistan Airways” АЖ ва “Uzbekistan Airports” АЖга қаршли самолётлар воситасида амалга ошириладиган бўлса, юкни ҳаво кемасига ортиш ва маҳкамлаш масалалари, ушбу авиакомпания томонидан жорий этилган қоидаларга мувофиқ ҳал этилади.

ХУЛОСА

Ҳаво кемасини марказлаш амаллари фуқаро авиацияси “Uzbekistan Airways” АЖ ва “Uzbekistan Airports” АЖ нинг махсус тайёргарликдан ўтган ходимлари томонидан бажарилади. Ортилишидан олдин ҚА ҲМТ ҳаво кемасининг яқинига, ортишга шай ҳолатда ўрнатилади. Ўзиюрар техника ҳаво кемасининг юк жойлаш кабинасидаги тайинланган жойга юк ортиш трапи (рампа) орқали, кескин силтаниш ва тормозланишга йўл қўймай, узатмалар кутиси қўйи ҳолатга келтирилган тарзда аста юриб киради.

REFERENCES

1. Знамени военное издательство Министерства обороны СССР Москва-1971.
2. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, «Ўзбекистон темир йўллари» АЖ, «Uzbekistan Airways» АЖ ва «Uzbekistan Airports» АЖнинг 2021 йил “01” март 9/01/61-21хдфу/69/1-сонли қарорига илова «Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги қўшинларини темир йўл, ҳаво ва автомобил транспортида ташишни ташкиллаштириш тартиби тўғрисида йўриқнома»
3. Ҳаво транспортида йўловчи ва багаж ташиш қоидалари 2011 йил 29 июн, рўйхат рақами 2238.
4. Ҳаво транспортида юк ташиш қоидалари 2014 йил 8 январ, рўйхат рақами 2552.
5. Shahobiddinov, V. E., Khodjayev, O. S., & Oripov, S. G. (2021). TEMIR YO ‘L TRANSPORTIDA SODIR BO ‘LGAN TABIIY VA TEXNOGEN TUSDAGI FAVQULODDA VAZIYATLAR OQIBATLARINI BARTARAF ETISHDA AVARIYA QUTQARUV ISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(9), 987-994.
6. Kh, A. S., Shahobidinov, V. E., & Sh, K. O. PROTECTION OF TRANSPORT FACILITIES FROM FLOOD AND EARTHQUAKE.

-
7. Shaxobidinov, V. E. (2022). TEMIR YO ‘L TRANSPORTIDA HARBIY TRANSPORT VA YUKLARNI TASHISHGA OID BAJARILADIGAN TADBIRLAR. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(Special Issue 4-2), 313-319.
8. Khakimovich, A. S., Djabborov, S. X., & Shaxobidinov, V. E. (2022). Impact of Water Resources on Objects and Lines of the Railway in Mountain and Foothill Places of Uzbekistan. *European Multidisciplinary Journal of Modern Science*, 6, 234-240.